

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 30/2015-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna zloženého z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika 8. apríla 2015 predbežne prerokoval návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 141a v spojení s § 372u zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky na začatie konania o súlade § 141a v spojení s § 372u zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **p r i j í m a** na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 16. marca 2015 doručený návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovateľ“) na vyslovenie nesúladu § 141a v spojení s § 372u zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

V podstatnej časti návrhu navrhovateľ uviedol:

«... právny predpis resp. jeho ustanovenia pôsobia do budúcnosti a nie do minulosti.

Zákon č. 388/2011 Z. z. predstavuje rozsiahlejšiu novelu Občianskeho súdneho poriadku (a súvisiacich zákonov), ktorou došlo k zmenám viacerých procesných inštitútov, čím sa prispelo k možnosti zefektívnenia a zrýchlenia občianskeho súdneho konania. Zmeny zakotvené zákonom č. 388/2011 Z. z. nadobudli účinnosť 1. januára 2012 (čl. VIII zákona č. 388/2011 Z. z.). Na základe prechodného ustanovenia upraveného v § 372u sa upravené, resp. novo vložené ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku použijú aj na konania začaté pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 388/2011 Z. z.

Predkladateľom novely Občianskeho súdneho poriadku schválenej zákonom č. 388/2011 Z. z. bola vláda Slovenskej republiky. Ustanovenie § 141a Občianskeho súdneho poriadku bolo do návrhu zákona vložené ako doplňujúci návrh na základe poslanckej iniciatívy ako výsledok rokovania gestorského výboru – Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky (uznesenie ústavnoprávneho výboru č. 292 zo 4. októbra 2011, k č. tlače 455).

Na základe iniciatívy gestorského výboru bol prijatý aj ďalší doplňujúci návrh, ktorým sa doplnilo ustanovenie § 202 ods. 3 písm. q) Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého odvolanie nie je prípustné proti uzneseniu, ktorým sa rozhodlo o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a.

Vzhľadom na prechodné ustanovenie § 372u Občianskeho súdneho poriadku, ktoré bolo už súčasťou návrhu zákona predloženého vládou Slovenskej republiky, sa poslancami Národnej rady Slovenskej republiky vložený § 141a použije aj na už začaté a prebiehajúce súdne konania.

§ 372u Občianskeho súdneho poriadku sám o sebe nie je sporným ustanovením, o ktorom je dôvod pochybovať, pokiaľ ide o jeho súlad s ústavou. Jeho aplikácia nespôsobuje problémy, pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa vedenia súdneho konania (napr. odročenie pojednávania, predvolávanie na pojednávanie a pod.), nakoľko tieto nemajú vplyv na účastníkov konania z hľadiska ich oprávnení týkajúcich sa už podaného návrhu a upravujú výlučne povinnosti súdu a povinnosti účastníkov konania, pokiaľ ide o priebeh súdneho konania.

Pokiaľ však ide o ustanovenie § 141a v spojení s § 372u Občianskeho súdneho poriadku, ich aplikáciou už dochádza priamo do zásahu práv účastníkov konania na strane žalobcu v konaniach, ktoré boli začaté podľa dovtedy platného a účinného Občianskeho súdneho poriadku.

Ustanovenie § 141a v spojení s prechodným ustanovením § 372u Občianskeho súdneho poriadku teda považujem za rozporné s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy tým, že ich spoločná aplikácia porušuje princíp právnej istoty ako imanentnej súčasti materiálneho právneho štátu, ako aj princíp zákazu retroaktivity právnych noriem. ...

Hľadisko proporcionality sa štandardne posudzuje v prípade nepravnej retroaktivity, keďže právna úprava, ktorá „nesie“ znaky nepravnej retroaktivity, môže byť považovaná z ústavného hľadiska za prípustnú okrem iného len vtedy, ak na jej prijatie v danom prípade existovali (existujú) závažné dôvody všeobecného záujmu (legitímny verejný záujem), ktoré by ju „ospravedlňovali“ (odôvodňovali). Pri posudzovaní ústavnej akceptovateľnosti legislatívnej zmeny, ktorá má charakter nepravnej retroaktivity, treba zároveň brať do úvahy, či v konkrétnych okolnostiach posudzovaného prípadu dôjde prijatím novej právnej úpravy zároveň aj k výraznému zhoršeniu doterajšej právnej pozície dotknutých osôb (či už fyzických alebo právnických), pretože v takomto prípade je nová právna úprava minimálne v napätí s princípom ochrany legitímnych očakávaní.

Zastávam názor, že zákonodarca mal reagovať na ústavnoprávnym výborom doplnené ustanovenie § 141a Občianskeho súdneho poriadku doplnením prechodného ustanovenia § 372u tak, že by upravil výnimku z jeho aplikácie práve vo vzťahu k § 141a. Prechodné ustanovenie umožnilo aplikáciu § 141a Občianskeho súdneho poriadku aj v už začatých a prebiehajúcich konaniach, a teda súd je povinný na návrh žalovaného uložiť

žalobcovi povinnosť zložiť preddavok na trovy konania, hoci v čase podania návrhu takáto povinnosť neexistovala. Som presvedčený, že povinnosť zloženia preddavku na trovy konania by mala byť ukladaná iba v konaniach, ktoré boli začaté až po nadobudnutí účinnosti zákona č. 388/2011 Z. z., t. j. po 1. januári 2012. Žalobca, ktorý podal žalobu o zaplatenie peňažnej sumy pred 1. januárom 2012 totiž v čase podania žaloby nemal a ani nemohol mať vedomosť o tom, že na základe neskoršej zmeny zákona mu bude uložená povinnosť zaplatiť preddavok na trovy konania. V prípade, že by takúto vedomosť mal, resp. ak by takáto povinnosť bola už v Občianskom súdnom poriadku v čase podania žaloby zakotvená, išlo by o významnú skutočnosť pri zvažovaní a rozhodovaní žalobcu, či žalobu podá alebo nepodá.

Znenie § 141a Občianskeho súdneho poriadku nedáva konajúcemu súdu priestor na úvahu, či návrh žalovaného na uloženie preddavku na trovy konania žalobcovi schváli alebo zamietne. Súd na tento účel nie je oprávnený skúmať majetkové pomery žalobcu a zvážiť, či povinnosť zložiť preddavok uloží alebo nie; rovnako nie je oprávnený rozhodnúť o výške preddavku, nakoľko táto je presne daná zákonom (5 % z uplatňovanej peňažnej sumy). Z dikcie prvej vety § 141a („súd na návrh odporcu uloží“) teda jednoznačne vyplýva, že je povinnosťou súdu rozhodnúť uznesením o uložení povinnosti zložiť preddavok na trovy konania, ak to žalovaný navrhne. Na základe § 202 ods. 3 písm. q) Občianskeho súdneho poriadku proti takémuto uzneseniu nie je prípustné odvolanie, a teda žalobca nemá žiadnu zákonnú možnosť brániť sa proti tomuto uzneseniu.

Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania môže byť uložená aj v tých konaniach, ktoré sa nachádzajú v štádiu odvolania, resp. aj dovolania. Môže teda nastať situácia, že žalobca bol v konaní pred súdom prvého stupňa v uplatňovaní svojho práva na zaplatenie peňažnej sumy plne úspešný, avšak žalovaný až v odvolacom konaní, ktoré začalo prebiehať po 1. januári 2012, navrhne, aby súd uložil žalobcovi povinnosť podľa § 141a Občianskeho súdneho poriadku a súd takúto povinnosť uložiť musí. Nie je vylúčené, že práve majetnejší žalovaní (rôzne korporácie, poisťovne, banky a pod.), ale napr. aj štát či obec, ktorí povinnosť zloženia preddavku nemajú (nakoľko sú z aplikácie § 141a vyňatí, keďže ich majetkové pomery nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní), budú § 141a využívať na to, aby sa zbavili „nepohodlných“ žalôb, nakoľko sú si vedomí, že

bežný žalobca nebude mať dostatok prostriedkov na zloženie preddavku na trovy konania a konanie tak bude musieť byť zastavené. So zastavením konania z dôvodu nezaplatenia preddavku na trovy konania žalobcom následne súvisí povinnosť žalobcu nahradiť žalovanému dovtedy vzniknuté trovy konania, nakoľko konanie bolo zastavené z dôvodu, ktorý zaviniť práve žalobca neuhradením uloženej povinnosti zložiť preddavok na trovy konania (§ 146 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku).

Zásah do práv účastníka konania na strane žalobcu spoločnou aplikáciou § 141a a § 372u Občianskeho súdneho poriadku vidím tiež v tom, že žalobca už v konaní, ktoré bolo začaté a v ktorom už bolo vytýčené prvé pojednávanie, nemá možnosť riešiť svoju procesnú situáciu tým, že vezme podanú žalobu späť. Po vytýčení prvého pojednávania je späťvzatie žaloby žalobcom a následné zastavenie konania súdom viazané na súhlas žalovaného. Bolo by nelogické, aby žalovaný, ktorý podá návrh na uloženie povinnosti na zloženie preddavku na trovy konania, vedomý si pravdepodobnej nemožnosti splnenia tejto povinnosti, následne súhlasil so zastavením konania z dôvodu späťvzatia žaloby žalobcom. Naopak, v takomto prípade si žalovaný s najväčšou pravdepodobnosťou počká na zastavenie konania z dôvodu nesplnenia preddavkovej povinnosti, pričom následne mu budú žalobcom nahradené trovy konania. ...

Je samozrejmým ústavným právom zákonodarcu prijať na základe skutočností vyplývajúcich z aplikačnej praxe zmenu podmienok vzťahujúcich sa na súdne konanie. Vždy však musí prihliadať na to, či zmena alebo sprísnenie podmienok znamená zásah do existujúcich právnych vzťahov, akým spôsobom a v akom rozsahu. Ústavný súd už vyslovil, že zákonodarca môže výnimočne uplatniť retroaktívne ustanovenia na úpravu nových (existujúcich) právnych stavov, pričom v takomto prípade musí preukázať „závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môžu vyžiadať alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu“ (PL. ÚS 3/00, PL. ÚS 28/00).

Namietaná právna úprava také závažné dôvody, ktoré by takýto zásah ústavne konformným spôsobom legitimovali, neobsahuje.

S poukazom na všetky vyššie uvedené skutočnosti zastávam názor, že namietaná právna úprava je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky z dôvodu, že nerešpektuje

princíp právnej istoty ako základný princípy materiálneho právneho štátu a neprípustným a neodôvodneným spôsobom retroaktívne zasahuje do práv účastníkov občianskeho súdneho konania.»

II.

Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Z čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy vyplýva, že do právomoci ústavného súdu patrí rozhodovanie o súlade zákonov s ústavou a s kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami. Návrh bol podaný aktívne legitimovaným subjektom v súlade s čl. 130 ods. 1 písm. e) ústavy.

Návrh podľa názoru ústavného súdu spĺňa predpísané náležitosti návrhu na začatie konania ustanovené v § 20 a § 37 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd preskúmal návrh na začatie konania a dospel k záveru, že spĺňa všetky zákonom, ústavou a zákonom o ústavnom súde predpísané predpoklady na jeho prijatie na ďalšie konanie, a preto rozhodol, tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. apríla 2015

